

Sammanfattning
Rapport 2011:10

Förskolans pedagogiska uppdrag

1 | Sammanfattning

Den här granskningen handlar om förskolans pedagogiska uppdrag, det vill säga hur förskolor arbetar för att stimulera och följa barns lärande i förhållande till förskolans läroplan, avsnitt 2.2 “Utveckling och lärande”.

Granskningen handlar också om förskolornas kvalitetsarbete, det vill säga hur förskolorna arbetar för att systematiskt utvärdera det egna arbetet i syfte att utveckla verksamheten.

Förskolans roll som det första steget i det livslånga lärandet har blivit allt viktigare och många barn går i förskolan under en lång tid. Det är därför viktigt att verksamhetens kvalitet är hög och att barnen ges möjlighet att utveckla alla de förmågor som uttrycks i läroplanens avsnitt om utveckling och lärande.

Granskningen har omfattat 16 kommunala förskolor spridda över landet. De resultat som presenteras gör inte anspråk på att ge en generell bild av svensk förskoleverksamhet. Resultaten stöds dock av aktuell forskning, det som framkommit i den regelbundna tillsyn som sedan år 2003 genomförts i samtliga kommuners förskoleverksamheter samt i flera av Skolverkets rapporter.

Skolinspektionen har besökt varje förskola under två dagar. Vid besöken har inspektörerna intervjuat förskolechefen samt representanter för förskolans pedagoger. Därutöver har observationer och iakttagelser av den dagliga verksamheten genomförts i förskolorna. Förvaltningscheferna och förskolecheferna har även inför besöken ombetts fylla i varsin verksamhetsbeskrivning.

Våra huvudsakliga iakttagelser är:

Omsorg, fostran och lärande bildar inte alltid en balanserad helhet

Kärnan i förskolans pedagogiska uppdrag är att den ska ge alla barn de förutsättningar de behöver senare i livet. När inte lärandet ges tillräckligt utrymme i den dagliga verksamheten kan det få konsekvenser för barnen i deras framtida skolgång.

Vid de flesta av de granskade förskolorna finns en medvetenhet kring betydelsen av att bilda en balanserad helhet kring omsorg, fostran och lärande.

I en fjärdedel av de granskade förskolorna råder dock ett för svagt fokus på lärande. Många gånger prioriteras de yngre barnens behov av

”... betydelsen av att bilda en balanserad helhet kring omsorg, fostran och lärande.”

omsorg före alla barns behov av utveckling och lärande. Mycket av lärandet sker ogenomtänkt och oreflekterat. Pedagogerna beskriver vad de gör i verksamheten och inte vilket syfte i relation till strävansmålen de har med olika aktiviteter. Vid dessa förskolor behöver lärandet tydliggöras och pedagoger samt förskolechefer måste i högre utsträckning utveckla en peda-

gogisk planering som tar sin utgångspunkt i läroplanens mål att sträva mot med fokus på lärandet.

Förskolornas lärandemiljöer är inte alltid inspirerande

Nära hälften av de granskade förskolorna har miljöer som inte är tillräckligt inspirerande. Flera förskolor är inrymda i lokaler som inte ursprungligen är avsedda för förskoleverksamhet, vilket kan medföra svårigheter att genomföra läroplanens intentioner. Det kan exempelvis innebära att förskolan huserar på flera våningsplan. På flera förskolor har pedagogerna medvetet valt att det inte ska finnas så mycket lekmaterial framme, med motiveringen att det blir rörigt och att de mindre barnen inte kan hantera detta. Det lekmaterial som finns tillgängligt i hyllor ger ett torftigt intryck och består av några få enkla spel, pussel och böcker. Vid några förskolor behöver utemiljön förbättras så att den i högre grad innehåller utmaningar för de äldre barnen. Lekredskapen är inte stimulerande och gårdarna är kala med mycket asfalt. Förskolorna behöver se över hur den pedagogiska miljön kan utvecklas för att bli mer ändamålsenlig, innehållsrik, stimulerande och inbjudande. Finns inte dessa förutsättningar måste förskolorna hitta andra sätt att kompensera den bristfälliga miljön, exempelvis genom samverkan med andra förskolor eller skolor.

Alla mål att sträva mot förekommer inte i verksamheten

Målen inom språk och kommunikation samt matematik genomsyrar stora delar av förskoleverksamheten. Pedagogerna arbetar även aktivt med att varje barn utvecklar sin identitet och känner trygghet i den samt att barnen ska kunna sätta ord på känslor och skilja på såväl positiva som negativa handlingar. Flera av de övriga målen att sträva mot upplevs svåra att genomföra eller så arbetar förskolorna med dem utan att reflektera över varför man gör de aktiviteter man gör. De mål som exempelvis rör förmågan att ha respekt för andra kulturer, modersmålsstöd samt förstå enkla naturvetenskapliga fenomen förekommer inte lika ofta i den dagliga verksamheten. Förskolorna behöver synliggöra, diskutera och analysera samtliga mål att sträva mot samt förvissa sig om att barnen ges möjlighet att utveckla alla de förmågor som uttrycks i läroplanens avsnitt om utveckling och lärande.

Förskolornas rädsla för att dokumentera blir ett hinder för utvärdering

På flertalet förskolor finns en stor osäkerhet kring hur man ska följa och dokumentera enskilda barns utveckling och förändrade kunnande. Några förskolor är så rädda för att dokumentationen ska leda till betygslänkande bedömningar så de har helt enkelt "lagt ner pennan" och dokumenterar ingenting. Detta leder i sin tur till att det blir svårt för pedagogerna att utvärdera verksamheten och veta vad barnen lärt sig.

Förskolornas kvalitetsarbete handlar ofta om värdegrund och aktivitetens genomförande, inte lärande. Lärandet tas istället för givet utan dokumentation eller analys av vad barnen lärt sig. Utvärdering med barnen handlar ofta om de har haft roligt under aktiviteterna. När verksamheten utvärderas fokuserar ofta pedagogerna på vad barnen gjort och sällan görs jämförelser mot läroplanens mål att sträva mot. Flertalet pedagoger utgår sällan från en värdering av vilka mål att sträva mot som behöver prioriteras under den kommande perioden. Kopplingen till målen sker istället i efterhand, pedagogerna konstaterar vilka mål som funnits med i verksamheten under föregående period. Förskolorna behöver utveckla sitt arbete med att följa och dokumentera varje barns utveckling och lärande så att det kan bilda underlag för att utvärdera verksamheten. Vidare behöver pedagogerna utveckla sitt arbete med att få en samlad bild av barnens utveckling och förändrade kunnande för att kunna utveckla förskolans verksamhet mot läroplanens mål att sträva mot. Förskolorna behöver även förbättra sitt arbete med att följa upp och utvärdera verksamheten i förhållande till läroplanens mål att sträva mot.

"Förskolornas kvalitetsarbete handlar ofta om värdegrund ..."

Regelbunden tillsyn av alla skolor

SKOLINSPEKTIONEN granskar löpande all skolverksamhet, närmare 6 000 skolor. Tillsynen går igenom många olika områden i verksamheterna för att se om de uppfyller det som lagar och regler kräver.

Kvalitetsgranskning inom avgränsade områden

SKOLINSPEKTIONEN granskar mer detaljerat kvaliteten i skolverksamheten inom avgränsade områden. Granskningen ska leda till utveckling.

Anmälningar som gäller förhållandet för enskilda elever

ELEVER, FÖRÄLDRAR och andra kan anmäla missförhållanden i en skola till Skolinspektionen, till exempel kränkande behandling eller uteblivet stöd till en elev.

Fristående skolor – kontroll av grundläggande förutsättningar

SKOLINSPEKTIONEN bedömer ansökningar om att starta fristående skolor. Bedömningen innebär en grundläggande genomgång av skolans förutsättningar inför start.